

ORCID-selvitys suomeksi

CSC on toteuttanut opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta selvityksen kansainvälisen ORCID-tutkijatunnistejärjestelmän käyttöönoton toteuttamisvaihtoehdoista Suomessa.

[Selvitysraportti \(pdf\)](#)

Tiivistelmä

Taustaa

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut CSC:lle tehtäväksi kansainvälisen ORCID-tutkijatunnistejärjestelmän käyttöönottoon liittyvän selvityksen laatimisen. Käsillä olevassa selvityksessä kartoitetaan vaihtoehtoja, joilla ORCID käyttöönotto Suomessa voitaisiin toteuttaa ja kuinka sitä voitaisiin edistää. Lisäksi on kartoitettu, mitä riskejä siihen liittyy. Raportissa selvitetään myös ORCIDin käyttöönottoa muissa maissa.

Tutkija hyötyy ORCID-tunnisteen käyttöönotosta muun muassa siten, että

- tutkijan ja tämän tuotosten näkyvyys paranee, kun samannimiset tutkijat voidaan erottaa toisistaan ja tutkija voi paremmin identifioida omat julkaisunsa itselleen;
- ORCIDin mahdollistama tietojen siirron automatisointi järjestelmien välillä säästää tutkijan aikaa, kun samoja tietoja ei tarvitsisi syöttää useaan paikkaan, ja samalla myös tietojen oikeellisuus paranee.

ORCIDin hyödyntämismahdollisuudet paranevat sitä mukaa, kun tutkijoiden tietoisuus siitä lisääntyy ja sen kattavuus tutkijoiden keskuudessa kasvaa.

Kuka tahansa voi luoda itselleen maksutta ORCID-tunnisteen ja ylläpitää tutkijaprofiiliaan ORCID-tietokannassa. ORCID-tietokannan julkiset tiedot ovat maksutta ladattavissa julkisen rajapinnan kautta. Lisäksi ORCID tarjoaa tutkimusorganisaatioille maksullista jäsenyyttä, joka mahdollistaa joko omien tutkijoiden ei-julkisten tietojen lukemisen ja muokkaamisen tietokannassa näiden luvalla tai tunnisteiden luomisen näiden puolesta. Jälkimmäinen vaihtoehto on kuitenkin ongelmallinen, sillä tällöin organisaatio luovuttaisi työntekijöidensä tietoja Yhdysvaltoihin rekisteröidylle ORCID-yhdistykselle.

Tutkijan itselleen luoma tunniste voidaan välittää tutkijan kotiorganisaatioon muun muassa organisaation oman tutkimustietojärjestelmän tai kansallisen yhdistämispalvelun kautta. Rakentamalla yksi kansallinen palvelu kaikille organisaatioille vällyttäisiin siltä, ettei kunkin organisaation tarvitsisi toteuttaa palvelua erikseen.

ORCIDin jäseneksi voivat liittyä joko yksittäiset organisaatiot tai useiden samassa maassa sijaitsevien organisaatioiden muodostamat ryhmät. Ryhmäjäsenyys on vähintään viiden organisaation osallistuessa aina edullisempi vaihtoehto. Se edellyttää kuitenkin, että ryhmälle nimetään yksi vetäjäorganisaatio, joka muun muassa koordinoi ryhmää sekä antaa paikallista teknistä tukea.

Yleiset suositukset

Selvityksessä annetaan seuraavia suosituksia ORCIDin käyttöönottoon Suomessa:

1. ORCIDin käyttöä edistetään integroimalla se erilaisiin palveluihin ja prosesseihin

ORCID-tunnisteen käyttöä edistetään valtakunnallisesti integroimalla se erilaisiin palveluihin (tieteelliset kustantajat, julkaisu- ja tutkimusaineistoarkistot, tutkimustietojärjestelmät, JUULI-julkaisutietoportaalit, tutkimusrahoittajien järjestelmät jne.) siten, että se edistää automaattista tiedonsiirtoa ja vähentää tarvetta syöttää samoja tietoja useaan paikkaan. Tutkijoiden tietoisuutta tunnisteiden hyödyistä edistetään lisäksi viestinnällä ja markkinoinnilla.

2. Tutkija luo ORCID-tunnisteensa itse

Tutkija luo tunnisteensa itse ja voi halutessaan antaa kotiorganisaatiolleen luvan lukea ja muokata tietojaan ORCIDista. Ei suositella, että organisaatiot luovat tunnisteita tutkijoiden puolesta tai että tunnistetta edellytetään tutkijoilta pakollisena.

3. Kansallinen ORCID-koordinaattori edistää ja tukee ORCIDin käyttöönottoa

OKM nimeää ja resursoi kansallisen ORCID-koordinaattorin, joka antaa tutkimusorganisaatioille ja palveluntarjoajille tukea ja koulutusta ORCIDin käyttöönottoon sekä osallistuu ORCIDin kansainväliseen kehitystyöhön.

4. Toteutetaan kansallinen yhdistämispalvelu ORCID-tunnisteiden välittämiseksi tutkimusorganisaatioihin

OKM resursoi kansallisen yhdistämispalvelun, jossa tutkija voi liittää oman ORCID-tunnisteensa tutkimusorganisaatioon. Kukin organisaatio voi itse valita järjestelmämerkittensä kannalta sopivimman vaihtoehdon siihen, käyttääkö se tunnisteiden liittämiseen yhdistämispalvelua vai esimerkiksi tutkimustietojärjestelmäänsä.

5. Hankitaan tarvittaessa kansallinen ORCID-ryhmäjäsenyys

Selvitetään tutkimusorganisaatioiden ja palveluntarjoajien tarve ORCID-jäsenyyksille. Pilotoidaan jäsenyyden tuomia etuja muutamassa organisaatiossa. Mikäli jäsenyyttä tarvitsevia osallistuvia organisaatioita on riittävästi, OKM hankkii yhteisen ryhmjäsenyyden ja nimeää sen koordinoijaksi kansallisen ORCID-koordinaattorin.

Ehdotettavat toimenpiteet

Selvityksessä ehdotetaan seuraavia toimenpiteitä eri toimijoille ORCIDin käyttöönottamiseksi ja sen käytön ja hyötyjen edistämiseksi:

Opetus- ja kulttuuriministeriö

1. Lähettää käsillä olevan selvityksen lausuntokierrokselle, jossa kartoitetaan samalla suomalaisten organisaatioiden tarve ORCID-jäsenyydelle sekä kansalliselle yhdistämispalvelulle
2. Nimeää ja resursoi kansallisen ORCID-koordinaattorin edistämään ORCIDin käyttöönottoa Suomessa
3. Resursoi kansallisen yhdistämispalvelun toteutuksen ja ylläpidon
4. Ottaa ORCID-tunnisteen käyttöön vapaaehtoisena kenttänä julkaisu- ja henkilöstötiedonkeruussa ja edistää sen hyödyntämismahdollisuuksia VIRTJA-julkaisutietopalvelun kautta
5. Mikäli ORCID-jäsenyys osoittautuu tarpeelliseksi ja sitä tarvitsevia organisaatioita on riittävästi, hankkii ryhmjäsenyyden ja nimeää ORCID-koordinaattorin sen vetäjäksi

ORCID-koordinaattori

1. Antaa tukea ja koulutusta tutkimusorganisaatioille
2. Osallistuu kansainväliseen ORCID-yhteistyöhön
3. Edistää käyttöönottoa, tukee pilotointia ja antaa teknistä tukea palveluntarjoajille (esim. rahoittajat, kustantajat) ORCIDin integroinnissa järjestelmiin
4. Ylläpitää suomenkielistä orcid.fi-sivustoa sekä muita tiedotus- ja viestintäkanavia
5. Kokoaa esittely- ja koulutusmateriaaleja tutkimusorganisaatioiden ja palveluntarjoajien käyttöön sekä järjestää yhteisiä tilaisuuksia
6. Koordinoi kansallista ORCID-ryhmjäsenyyttä (mikäli jäsenyys hankitaan)
7. Toteuttaa ja ylläpitää kansallista yhdistämispalvelua ja tukee organisaatioita sen käyttöönotossa

Korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot

1. Tiedottavat ja ohjeistavat tutkijoitaan ORCIDin käyttöönotosta ja sen hyödyntämismahdollisuuksista
2. Ottavat käyttöön yhdistämispalvelun tai muun prosessin, jolla tutkija voi liittää ORCID-tunnisteensa kotiorganisaatioonsa
3. Toteuttavat prosessin, jolla tutkijoiden ORCID-tunnisteita hallinnoidaan ja ylläpidetään organisaation eri järjestelmissä (mm. käyttäjänhallinnon, henkilöstötieto-, tutkimustieto- ja kirjastojärjestelmät, www-sivut, intranet)
4. Ottavat ORCID-tunnisteen käyttöön julkaisu- ja henkilöstötiedonkeruussa

Muut palveluntarjoajat

Tutkimusrahoittajat

Integroivat ORCIDin tutkimuksen rahoituksen haku- ja raportointijärjestelmiin siten, että se mahdollistaa tutkijan julkaisu- ja muiden tietojen siirron automaattisesti eri järjestelmistä.

Tieteelliset kustantajat

Integroivat ORCID-kirjautumisen julkaisuprosessiinsa siten, että ORCID kytketään julkaisuun jo käsikirjoituksen lähettämävaiheessa, jolloin tunniste kulkee julkaisun viitetietojen mukana.

Kirjastot

Mahdollistavat tekijöiden ORCID-tunnisteiden tallennuksen viitetietoihin kotimaisissa julkaisuviitetietokannoissa (esim. ARTO, Melinda).

Julkaisuarkistot, tutkimusaineistopalvelut yms.

Integroivat ORCID-kirjautumismahdollisuuden järjestelmiinsä sekä mahdollistavat ORCID-tunnisteiden tallennuksen julkaisujen, tutkimusaineistojen tms. viitetietoihin.